

Funkcinio pajamų pasiskirstymo kitimo poveikio bendrajai paklausai empirinių tyrimų analizė

Justinas Statkus, Zita Tamašauskienė

Šiaulių universitetas, P. Višinskio g. 38, Šiauliai, Lietuva

The article has been reviewed.

Received on 30 October 2020, accepted on 1 December 2020

Anotacija

Nuo XX a. devintojo dešimtmečio pradžios labai pasikeitė pajamų pasiskirstymas. Ypač sumažėjo darbu tenkanti nacionalinių pajamų dalis visame pasaulyje. Nors yra atlikta daug tyrimų apie asmeninių pajamų pasiskirstymo pokyčius, funkcinio pajamų pasiskirstymo problema yra nepakankamai iširta. Darbo užmokesčio pajamų dalies mažėjimas paskatino ekonomistų ir politikų diskusijas dėl darbo užmokesčio pajamų dalies apskaičiavimo, mažėjimo priežasčių, poveikio paklausai, ekonomikos augimui ir pajamų nelygybei. Straipsnyje analizuojami moksliniai tyrimai, kuriuose buvo vertintas funkcinio pajamų pasiskirstymo kitimo poveikis bendrajai paklausai. Aptariami pagrindiniai mokslininkų empiriniuose tyrimuose įtraukti bendrosios paklausos komponentės lemiantys veiksniai. Atskleidžiama, kuriose šalyse bendroji paklausa yra pelno, o kuriose darbo užmokesčio skatinama.

Pagrindiniai žodžiai: funkcinis pajamų pasiskirstymas, vartojimas, investicijos, eksportas, importas, bendroji paklausa.

Įvadas

Filosofai, sociologai ir ekonomistai mažai tyrinėjo funkcinio pajamų pasiskirstymo ir ekonomikos augimo sąryšį. 1960 m. dar vadinami ekonominio „bumo“ metais, kai realus darbo užmokestis ir darbu tenkanti dalis nacionalinėse pajamose išaugo. Nuo 1970 m. pradžios pasaulio ekonomika virto darbo užmokesčio mažėjimo era, kurią sukėlė neoklasiikinės ekonomikos plitimas ir naftos krizė (Lavoie, 2017). Geriausias būdas stabiliam ekonomikos augimui išlaikyti buvo realaus darbo užmokesčio apribojimas ir darbo rinkos reguliavimo panaikinimas (Vaughan-Whitehead, 2018). Intelektinėje aplinkoje dominuoja globalizacija ir Miltono Friedmano lais-

vosios rinkos idėjos, pagrįstos ekonomine politika. Pastaroji pasižymėjo žemu minimaliu darbo užmokesčiu, didelėmis nedarbo išmokomis ir stipriomis profesinėmis sąjungomis, veikiančiomis dėl aukšto nedarbo lygio (Naastepad, Storm, 2006).

Per pastaruosius dešimtmečius įvyko ryškūs funkcinio pajamų pasiskirstymo pokyčiai. Mažėjanti darbu dalis nacionalinėse pajamose, šio reiškinio priežastys ir pasekmės tapo tiek mokslinių tyrimų, tiek politinių diskusijų objektu. Asmeninei pajamų nelygybei mokslo darbuose skiriama nemažai dėmesio, o funkcinio pajamų pasiskirstymo netolygumų poveikis ekonomikai išsamiau pradėtas nagrinėti tik po 2007–2009 m. ekonominės krizės. Pasak Stokhammer (2017), tai lėmė Europos Sąjungos šalių vangus ekonomikos atsigavimas po krizės. Tuometinei padėčiai taisyti buvo reikalingi nauji sprendimai.

Šalies nacionalines pajamas sudaro du gamybos veiksniai – darbas ir kapitalas. Toks pajamų pasiskirstymas vadinamas funkciniu. Makroekonomikos teorijoje teigiama, kad abiem gamybos veiksniams tenkančios nacionalinių pajamų dalys yra pastovios: apie 2/3 tenka darbu ir 1/3 – kapitalui. 1970–1980 m. darbu tenkanti pajamų dalis daugelyje pasaulio šalių pradėjo mažėti (Onaran, Guschanski, 2018). Todėl šia problema domisi vis daugiau ekonomistų ir ekonominės veiklos praktikų.

Per pastarąjį dešimtmetį atlikti tyrimai labiausiai išsivysčiusiose šalyse (pvz., Vokietijoje, Prancūzijoje) parodė, kad darbo užmokesčio pajamų dalies mažėjimas tų šalių pajamose galėjo tapti lėtėjančio ekonomikos augimo arba vangaus atsigavimo po krizės priežastimi (Blecker, 2016). Darbo užmokesčio pajamų dalies pokyčių poveikio paklausai teoretinių argumentų analizė rodo, kad mažėjanti darbu už-

mokesčio pajamų dalis dažniausiai siejama su neigiamu poveikiu vartojimui ir teigiamu poveikiu investicijoms bei eksportui. Darbo užmokesčio (o kartu ir darbo užmokesčio pajamų dalies) mažėjimas bei pelno pajamų dalies augimas skatina privačių investicijų ir grynojo eksporto augimą, nes dėl mažesnių vidutinių darbo kaštų išauga tarptautinis konkurencingumas (Oyvat, Oztunali, Elgin, 2020).

Tyrimo objektas – funkcinio pajamų pasiskirstymo kitimo poveikis bendrajai paklausai.

Tyrimo tikslas – pristačius pagrindinius empiriniuose tyrimuose įtrauktus bendrosios paklausos komponentes lemiančius veiksnius, atlikti funkcinio pajamų pasiskirstymo kitimo poveikio bendrajai paklausai mokslinių tyrimų analizę.

Tyrimo metodai: grafinis, mokslinės literatūros analizė, sintezės bei palyginimo, teorinių išvalgų ir empirinių tyrimų apibendrinimo metodai.

Bendrosios paklausos komponentes lemiantys veiksniai empiriniuose tyrimuose

Nuo XX a. devintojo dešimtmečio pradžios labai pasikeitė pajamų pasiskirstymas. Ypač sumažėjo darbu tenkanti nacionalinių pajamų dalis visame pasaulyje. Tai labiausiai matoma pažangios ekonomikos šalyse. Darbo užmokesčio pajamų dalies mažėjimas yra vienas iš pagrindinių pajamų pasiskirstymo pokyčių aspektų, kuris apima ir asmeninių pajamų nelygybės didėjimą (Hein, 2015). Nors yra atlikta daug tyrimų apie asmeninių pajamų pasiskirstymo pokyčius, funkcinio pajamų pasiskirstymo problema yra nepakankamai ištirta. Mokslininkai akcentuoja technologinius pokyčius kaip pagrindinį pajamų pasiskirstymo veiksnį ir pripažįsta, kad globalizacija turėjo neigiamą poveikį darbo užmokesčio pajamų daliai išsivysčiusiose ekonomikos šalyse. Bengtsson, Waldenström (2017) pabrėžė, kad gerovės valstybės išlaidų mažinimas (angl. *welfare state retrenchment*) ir finansializacija sumažino darbu tenkančią nacionalinių pajamų dalį.

Asmeninių pajamų pasiskirstymo ir funkcinio pajamų pasiskirstymo sąvokos iš pirmo žvilgsnio atrodo panašios, tačiau taip nėra. Asmeninių pajamų pasiskirstymas rodo, kaip šalies ekonomikoje uždirbtos pajamos pasiskirsčiusios tarp visų gyventojų tam tikru laiku. Dažniausiai šis rodiklis skaičiuojamas namų ūkio lygmeniu (t. y. apskaičiuojamos bendros visų namų ūkio narių pajamos), atsižvelgiant į namų ūkio narių skaičių ir jų amžių. O funkcinis pajamų pasiskirstymas apibūdinamas kaip nacionalinių pajamų pasiskirstymas tarp dviejų gamybos veiksmų – darbo ir kapitalo. Tai reiškia, kad pajamos yra pasiskirsčiusios tarp darbuotojų ir kapitalo savininkų. Teoriškai teigiama, kad 2/3 pajamų tenka darbu ir 1/3 – kapitalui.

Po 2007–2009 m. ekonominės krizės išaugo mokslininkų susidomėjimas funkcinio pajamų pasiskirstymu. Pajamų pasiskirstymo kitimo poveikis bendrajai paklausai nėra akivaizdus, jis gali pasireikšti tiesiogiai ir per įvairius tarpusavyje susijusius ekonominius, socialinius bei politinius kanalus, priklauso nuo bendrosios paklausos dedamųjų (vartojimo, investicijų, eksporto, importo) kitimo krypties kintant darbu ir kapitalui tenkančioms naujai sukurtu produkto dalims (Palley, 2017). Darbo ir kapitalo dalių kitimo poveikis bendrajai paklausai yra gana sudėtingas ir, be kita ko, priklauso nuo šalies specifikacijos (pvz., šalies išsivystymo lygio, atvirumo ir pan.), duomenų šaltinių ir aprėpties, skirtingų kintamųjų matavimo rodiklių bei tyrimuose taikomų statistinių metodų. Kadangi funkcinio pajamų pasiskirstymo kitimo poveikis bendrosios paklausos komponentes nacionalinėse pajamose veikia skirtingai, galutinis poveikis bendrajai paklausai nėra aiškus. Jei darbo užmokesčio pajamų dalies mažėjimas bendrąją paklausą veikia teigiamai, laikoma, kad yra pelno skatinama bendroji paklausa, jei veikia neigiamai – paklausa skatinama darbo užmokesčio.

Bhaduri ir Marglin (1990) išanalizavo funkcinio pajamų pasiskirstymo pokyčių poveikį vartojimui, investicijoms, eksportui, importui. Modelio esmė – darbo užmokestis turi dvejopą poveikį ekonomikai, tuo pačiu metu tai yra ir verslo išlaidos, ir pagrindinis privataus namų ūkio vartojimo veiksnys (Storm, Naastepad, 2017). Minėti autoriai tiria prieštarą funkcinio pajamų pasiskirstymo kitimo poveikį bendrosios paklausos komponentėms.

Makroekonomikos srityje bendroji paklausa suprantama kaip bendras per tam tikrą laikotarpį šalyje gaminamų galutinių produktų ir teikiamų paslaugų kiekis, kurį gali ir nori įsigyti pirkėjai esant tam tikram kainų lygiui. Bendrąją paklausą sudaro 4 komponentės: vartojimas, investicijos, eksportas ir importas. Bendroji paklausa dažnai vadinama efektyvia paklausa, nors ne visi mokslininkai pritaria šiam terminui. Tai yra bendrojo šalies vidaus produkto paklausa (Basu, Gautham, 2019).

Pirmoji bendrosios paklausos komponentė yra vartojimas. Vartojimo funkcija parodo vartojimo išlaidų priklausomybę nuo vartotojų disponuojamųjų (grynųjų, atskaičius mokesčius) pajamų. Vartojimo funkcijos esmė – disponuojamosios pajamos yra svarbiausias veiksnys, lemiantis vartojimo išlaidų dydį (Stockhammer, Rabinovich, Reddy, 2018). Išanalizavęs vartojimo funkciją J. M. Keynesas nustatė šias jos savybes: vartojimo išlaidos tiesiogiai priklauso nuo disponuojamųjų pajamų (kuo jos didesnės, tuo daugiau vartojama), ribinis polinkis vartoti svyruoja nuo nulio iki vieneto, bet vidutinis polinkis vartoti didėjant pajamoms mažėja, nes vartotojai vis didesnę gaunamą pajamų dalį skiria taupymui.

Vartojimą (C) lemiantys veiksniai

Autoriai	Funkcija, veiksniai	Veiksnių paaiškinimas
Jump, Mendieta-Munoz (2017)	$C=C(Y,h)$	(Y) pajamos, (h) darbo užmokesčio pajamų dalis
Onaran, Stockhammer, Grafl (2011)	$C=C(W,R,HW,D)$	(W) darbo užmokestis, (R) pelnas, (HW) namų ūkio turtas, (D) namų ūkio skola
Álvarez, Uxó, Febrero (2019)	$C=C(W,R,Dh)$	(W) darbo užmokestis, (R) pelnas, (Dh) namų ūkio skola
Stockhammer, Wildauer (2015)	$C=C(Y,WS,Q,WH,DH)$	(Y) pajamos, (WS) darbo užmokesčio pajamų dalis, (Q) asmeninių pajamų nelygybė, (WH) būsto turtas, (DH) finansinis turtas ir namų ūkių skola
Bengtsson, Stockhammer (2018)	$C=C(Y,WS)$	(Y) pajamos, (WS) darbo užmokesčio pajamų dalis
Oyvat, Öztunalı, Elgin (2020)	$C=C(Y,cw,cR,\pi)$	(Y) pajamos, (cw) darbuotojų ribinis polinkis vartoti, (cR) kapitalo savininkų ribinis polinkis vartoti, (π) pelno pajamų dalis
Kim (2016)	$C=C(cH,cL,\sigma,Y,\pi,cR)$	(cH) darbuotojų, kurie gauna didesnę darbo užmokesčių, ribinis polinkis vartoti, (cL) darbuotojų, kurie gauna mažesnę darbo užmokesčių, ribinis polinkis vartoti, (σ) darbuotojų dalis, kurie gauna didesnę darbo užmokesčių, (Y) pajamos, (π) pelno pajamų dalis, (cR) kapitalo savininkų ribinis polinkis vartoti

Šaltinis: sudaryta darbo autorių, remiantis lentelėje nurodytais autoriais.

1 lentelėje pateikti empiriniuose tyrimuose vartojimą lemiantys veiksniai. Pagrindiniai veiksniai, lemiantys vartojimą, daugelyje empirinių tyrimų yra darbo užmokesčio pajamų dalis ir pelno pajamų dalis. Tikimasi, kad tiek darbo užmokestis, tiek pelnas turės teigiamą poveikį vartojimui, tačiau ribinis polinkis vartoti darbo užmokesčio pajamas greičiausiai bus didesnis nei ribinis polinkis vartoti pelno pajamas. Darbo pajamų daliai mažėjant namų ūkių vartojimas mažės. Kiti veiksniai yra kontroliniai kintamieji. Onaran, Stockhammer, Grafl (2011), Álvarez, Uxó, Febrero (2019), Stockhammer, Wildauer (2015) į vartojimo funkciją įtraukė namų ūkio turtą ir (arba) namų ūkio skolą. Jie pažymi, kad ribinis polinkis vartoti būsto turto pajamas yra didesnis, palyginti su finansiniu turtu. Pasak Onaran ir kt. (2011), namų ūkio turtas įtraukiamas į vartojimo funkciją, kad kontroliuotų turto poveikį, todėl turėtų teigiamą poveikį vartojimui. Namų ūkių skolos pokytis daro įtaką vartojimo skoloms, kurios gali būti teigiamos ir reikšmingos tik trumpuoju laikotarpiu. Namų ūkio grynosios skolos pokyčiai yra linkę padidinti disponuojamąsias pajamas. Skolinimosi lygio padidėjimas yra ekspansinis, kai paklausos efektas, paskatintas naujų kreditų, viršija prarastas vartojimo išlaidas, atsirandančias dėl papildomų palūkanų, reikalingų papildomai skolai aptarnauti, sumos. Anot Álvarez ir kt. (2019), padidėjusi namų ūkio grynoji skola teigiamai paveiks vartojimo augimą. Tačiau aukštas namų ūkių skolos ir BVP santykis turi neigiamą poveikį vartojimui. Kiti mokslininkai (Oyvat ir kt., 2020; Kim, 2016) į vartojimo funkciją įtraukia

pajamų nelygybę. Pajamų nelygybė yra svarbi dėl to, kad ribinis polinkis vartoti skiriasi tarp neturtinųjų (darbuotojų) ir turtingųjų (kapitalo savininkų) asmenų. Paprastai daroma prielaida, kad neturtinųjų ribinis polinkis vartoti yra didesnis, o tai reikštų neigiamą pajamų nelygybės poveikį vartojimui.

Kita bendrosios paklausos komponentė yra investicijos. Ilgalaikė ir efektyvi įmonių veikla didėle dalimi priklauso nuo investicinio aktyvumo lygio bei investicinės veiklos apimčių. Atskirų ūkio subjektų ir šalių ekonominė veikla žymia dalimi charakterizuojama vykdomų investicijų apimtimi ir formomis. Investicijos reikšmingos tuo, kad tai yra indėlis į šalies ekonomikos gerovę. Statant naujas gamyklas, investuojant į naują techniką ir naują produkciją, pramonei leidžiama pateikti daugiau tobulesnių prekių ir paslaugų vartotojams, o investicijos į socialinį kapitalą (mokyklos, sveikatos apsauga) prisideda prie bendro gyvenimo lygio kilimo. Augant investicijoms, didėja nacionalinės pajamos (Jesus, Araujo, Drumond, 2018).

Kapitalo prieaugio šaltinis ir pagrindinis investavimo motyvas yra iš investicijų gaunamas pelnas. Šie du procesai – kapitalo įdėjimas ir pelno gavimas – gali vykti skirtingais laikotarpiais. Šiems procesams vykstant vienas po kito, pelnas gaunamas iš karto, kai tik pasibaigia investicinis periodas. Jiems vykstant lygiagrečiai, pelnas pradedamas gauti dar nepasibaigus investavimo etapams.

Remiantis atliktais mokslininkų empiriniais tyrimais, kurie analizavo funkcinio pajamų pasiskirstymo kitimo poveikį investicijoms, 2 lentelėje pateikiami investicijas lemiantys veiksniai.

Investicijas (I) lemiantys veiksniai

Autoriai	Funkcija, veiksniai	Veiksnių paaiškinimas
Jump, Mendieta-Munozz (2017)	$I=I(Y,h)$	(Y) pajamos, (h) darbo užmokesčio pajamų dalis.
Onaran, Stockhammer, Grafl (2011)	$I=I(Z,i,\pi r,\pi nr)$	(Z) pajėgumų panaudojimas, (i) palūkanų norma, (πr) akcininkų pelno pajamų dalis, (πnr) įmonės pelno pajamų dalis.
Álvarez, Uxó, Febrero (2019)	$I=I(Y,\pi,Dh,Dc)$	(Y) pajamos, (π) pelno pajamų dalis, (Dh) namų ūkio skola, (Dc) įmonių skola.
Stockhammer, Wildauer (2015)	$I=I(Y,WS,i,Q,WH,-DH)$	(Y) pajamos, (WS) darbo užmokesčio pajamų dalis, (i) ilgalaikė reali palūkanų norma, (Q) asmeninių pajamų nelygybė, (WH) būsto turtas, (DH) finansinis turtas ir namų ūkių skola.
Bengtsson, Stockhammer (2018)	$I=I(Y,WS,i)$	(Y) pajamos, (WS) darbo užmokesčio pajamų dalis, (i) reali palūkanų norma.
Oyvat, Öztunalı, Elgin (2020)	$I=I(Y,\pi,b)$	(Y) pajamos, (π) pelno pajamų dalis, (b) verslo lūkesčiai.

Šaltinis: sudaryta darbo autorių, remiantis lentelėje nurodytais autoriais.

Visuose analizuotuose empiriniuose tyrimuose, išskyrus Onaran ir kt. (2011), investicijas lemiantis veiksnys yra pajamos. Remiantis šiuo veiksniu yra prognozuojama paklausa. Pelno pajamų dalis atspindi pelningumo rodiklį. Kuo didesnė yra pelno pajamų dalis, tuo daugiau pelno įmonės gauna. Tokiu atveju darbo užmokesčio pajamų dalis yra mažesnė. Pasak Onaran ir kt. (2011), pajėgumų panaudojimas turės teigiamą poveikį investicijoms, kuo daugiau bus panaudojami įmonės pajėgumai, tuo labiau įmonių savininkai norės investuoti į įmonės pajėgumus ir plėtrą. Ilguoju laikotarpiu įmonės neturėtų norėti padidinti gamybos pajėgumų tik tuo atveju, jei turimomis priemonėmis jau pasiekė norimą efektyvumo lygį. Palūkanų norma gali paskatinti arba sumažinti investicijas, priklausomai nuo jos dydžio. Onaran ir kt. (2011) savo tyrime daro prielaidą, kad trumpuoju laikotarpiu pajėgumų panaudojimas turės teigiamą poveikį investicijoms, o palūkanų norma – neigiamą. Kita vertus, palūkanų mokėjimas galėtų būti laikomas kaip įmonių sugebėjimo sumokėti skolas rodiklis, tai leistų įmonėms naudotis išorės fondais – poveikis investicijoms būtų teigiamas (Bengtsson, Stockhammer, 2018). Privati grynoji skola yra namų ūkių ir įmonių grynosios skolos suma. Teigiami grynosios skolos pokyčiai paprastai yra ekspansiniai iki tam tikro taško. Tačiau padidėjus išpareigojimams ir bendrai skolos sumai numatomas susitraukimo (angl. *contractionary*) poveikis investicijoms. Šį susitraukimo poveikį, susijusį su pernelyg dideliu išsiskolinimu (atsargų efektas), parodo priva-

taus sektoriaus skolos ir BVP santykis, todėl didėjant išsiskolinimui didės privataus sektoriaus skolos ir BVP santykis. Mažėjant darbui tenkančiai pajamų daliai didėja pelnui tenkanti pajamų dalis, kas skatina investicijas, kita vertus, investicijos gali mažėti, nes jos priklauso ir nuo verslo lūkesčių. Jei bendroji paklausa yra per maža arba ji neauga, tai rizikinga didinti investicijas.

Analizuojant eksportą lemiančius veiksnius galima išskirti pagrindinius du skirtumus. Vieni autoriai (Jump, Mendieta-Munozz, 2017; Onaran ir kt., 2011) analizuoja atskirai išskirdami eksportą ir importą ir juos lemiančius veiksnius, o kiti mokslininkai (Álvarez ir kt., 2019; Stockhammer, Wildauer, 2015) savo tyrimuose į bendrosios paklausos lygtį įtraukia grynąjį eksportą (3 lentelė). Pagrindiniai veiksniai, lemiantys eksportą, didžiojoje dalyje analizuotų tyrimų yra: užsienio pajamos arba užsienio paklausa, darbo užmokesčio pajamų dalis, realus valiutos kursas. Pasak Onaran ir kt. (2011) bei Álvarez ir kt. (2019), vienas iš svarbiausių veiksnių, lemiančių eksportą, yra eksporto kainos. Sumažėjus eksporto kainoms, eksportas turėtų išaugti. Be to, eksporto kainos priklausys nuo vidutinių darbo kaštų. Todėl darbo užmokesčio dalies pokyčiai gali turėti įtakos išorės konkurencingumui, kadangi vidutinių darbo kaštų padidėjimas gali sumažinti eksportą. Eksportas priklauso nuo likusio pasaulio pajamų, jeigu jos auga, tai didina eksportą ir teigiamai paveiks nacionalines pajamas.

Eksportą (X) lemiantys veiksniai

Autoriai	Funkcija, veiksniai	Veiksmų paaiškinimas
Jump, Mendieta-Munozz (2017)	$X=X(Y,h)$	(Y) pajamos, (h) darbo užmokesčio pajamų dalis
Onaran, Stockhammer, Grafl (2011)	$X=X(P_x,P_w,e)$	(P _x) eksporto kainos, (P _w) pasaulio kainos, (e) realus valiutos kursas
Álvarez, Uxó, Febrero (2019)	$NX=NX(Y,Y^f,P_m,P_x)$	(NX) grynasis eksportas, (Y) pajamos, (Y ^f) likusio pasaulio pajamos, (P _m) importo kainos, (P _x) eksporto kainos
Stockhammer, Wildauer (2015)	$NX=NX(Y,Y^f,EX,WS,WH)$	(NX) grynasis eksportas, (Y) pajamos, (Y ^f) realios užsienio pajamos, (EX) nominalus valiutos kursas, (WS) darbo užmokesčio pajamų dalis, (WH) būsto turtas
Bengtsson, Stockhammer (2018)	$X=X(Z,WS,E)$	(Z) užsienio paklausa, (WS) darbo užmokesčio pajamų dalis, (E) valiutos keitimo kursas
Obst, Onaran, Nikolaidi (2017)	$X=X(Y_w,\pi,e)$	(Y _w) pasaulio paklausa, (π) pelno pajamų dalis, (e) realus valiutos kursas

Šaltinis: sudaryta darbo autorių, remiantis lentelėje nurodytais autoriais.

Paskutinė bendrosios paklausos komponentė – importas. Kalbant apie importą lemiančius veiksmus (4 lentelė) būtina išskirti vidutinių darbo kaštų svarbą. Daroma prielaida, kad kainos nustatomos atsižvelgiant į vidutinius darbo kaštus. Kadangi realūs vidutiniai darbo kaštai yra glaudžiai susiję su darbo užmokesčio pajamų dalimi ir juda ta pačia kryptimi, vidutinių darbo kaštų sumažėjimas visada siejamas su pelno pajamų dalies padidėjimu. Taigi,

kai padidėja pelno pajamų dalis, šalis tampa konkurencingesnė, nes sumažėja kainos tiek šalies viduje, tiek eksporto kainos. Importo kainoms esant žemesnėms už šalies vidaus kainas bus skatinamas importas. Remiantis Onaran ir kt. (2011), Bengtsson, Stockhammer (2018), tikimasi, kad šalies vidaus kainų didėjimas, importo kainų mažėjimas, vidaus paklausos augimas, vidutinių darbo kaštų didėjimas turės teigiamą poveikį importui.

Importą (M) lemiantys veiksniai

Autoriai	Funkcija, veiksniai	Veiksmų paaiškinimas
Onaran, Stockhammer, Grafl (2011)	$M=M(P,P_m,e,I,C)$	(P) šalies vidaus kainos, (P _m) importo kainos, (e) valiutos kursas, (I) investicinės išlaidos, (C) vartojimo išlaidos
Bengtsson, Stockhammer (2018)	$M=M(Y,WS,E)$	(Y) pajamos, (WS) vidutiniai darbo kaštai, (E) nominalus valiutos keitimo kursas
Obst, Onaran, Nikolaidi (2017)	$M=M(Y,\pi,e)$	(Y) pajamos, (π) pelno pajamų dalis, (e) realaus valiutos kursas

Šaltinis: sudaryta darbo autorių, remiantis lentelėje nurodytais autoriais.

Apibendrinant pagrindinius bendrosios paklausos komponentes lemiančius veiksmus galima išskirti dažniausiai ir rečiausiai įtraukiamus veiksmus. Į investicijų funkciją dažniausiai įtraukiami veiksniai yra pajamos, darbo užmokeskis, pelnas, rečiau naudojami veiksniai – asmeninių pajamų nelygė ir darbuotojų ribinis polinkis vartoti. Investicijų funkcijose dominuoja pajamos, pelno ir darbo užmokesčio pajamų dalis. Rečiau įtraukiami veiksniai – pajėgumų panaudojimas ir verslo lūkesčiai. Dažniausiai į eksporto funkciją įtraukiami veiksniai yra likusio pasaulio pajamos ir eksporto kainos, o rečiausiai būsto turtas. Į importo funkciją dažniausiai įtraukiami veiksniai yra importo kainos ir vidutiniai darbo kaštai, o rečiau investicinės išlaidos. Kiekvie-

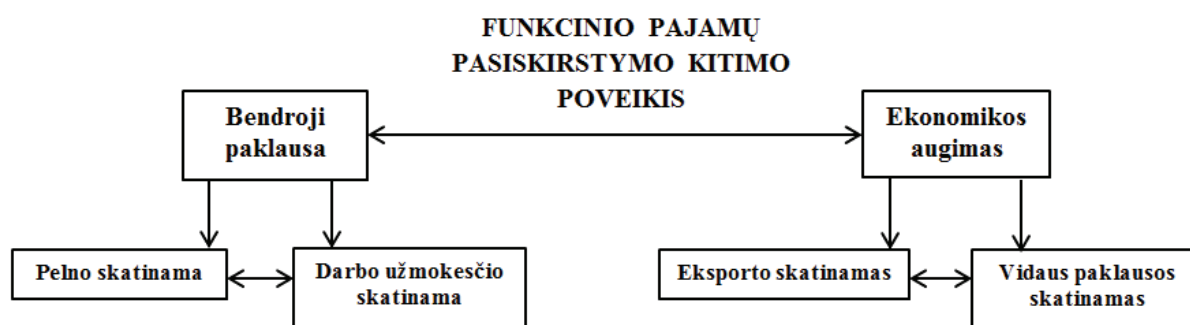
nas mokslininkas savo tyrimuose įtraukia skirtingus veiksmus ir analizuoja jų poveikį skirtingoms bendrosios paklausos komponentėms. Kiekvieno veiksmo įtraukimas į vartojimo, investicijų, eksporto ir importo funkcijas turi būti pagrįstas ir priklauso nuo empirinio tyrimo tikslo.

Funkcinio pajamų pasiskirstymo kitimo poveikio bendrajai paklausai empiriniai tyrimai, jų vertinimas

Analizuojant atliktus funkcinio pajamų pasiskirstymo kitimo poveikio bendrajai paklausai empirinius tyrimus galima matyti, kad jie skiriasi tam tikrais aspektais. Tokius tyrimus atliko nemažai skirtingų mokslininkų, kurie naudojo skirtingų šalių

duomenis, buvo analizuojami skirtingi laikotarpiai, naudojami skirtingi empirinių tyrimų metodai. Siekiant įvertinti funkcinio pajamų pasiskirstymo kitimo poveikį bendrajai paklausai svarbu susisteminti jau atliktus empirinius tyrimus. Remiantis atliktais empiriniais tyrimais sudaryta atliktų empirinių tyrimų schema (Pav.). Autoriai savo tyrimuose aiškiai išskiria, kuriose šalyse bendroji paklausa yra pelno, o kuri darbo užmokesčio skatinama. Empiriniu-

se tyrimuose ekonomikos augimas skatinamas arba eksportu, arba vidaus paklausa. Bendroji paklausa ir ekonomikos augimas yra susieti glaudžiu, abipusiu ryšiu, todėl vieno pasikeitimas daro įtaką kitam. Jei bendroji paklausa yra skatinama pelno, tai ekonomikos augimas bus skatinamas eksporto. Tačiau jei bendroji paklausa yra skatinama darbo užmokesčio, tai ekonomikos augimas bus skatinamas vidaus paklausos.

Pav. Funkcinio pajamų pasiskirstymo kitimo poveikio bendrajai paklausai empirinių tyrimų schema
Šaltinis: sudaryta autorių.

Remiantis Bhaduri ir Marglin modeliu atlikta nemažai tyrimų, įvertinančių poveikį vartojimui, investicijoms, eksportui ir importui, ir sprendžiama, ar ekonomika yra skatinama darbo užmokesčio arba pelno (Naastepad, Storm, 2006; Hein, Vogel, 2008; Stockhammer, Ederer, 2007; Stockhammer, Stehrer, 2011; Onaran, Galanis, 2014). Pokario laikotarpiu daugumoje šalių nustatyta darbo užmokesčio skatinama vidaus paklausa, tačiau grynasis eksportas tam tikrą ekonomiką gali paversti pelno skatinama. Šio poveikio dydis labai priklauso nuo šalies atvirumo lygio, kiek didelė yra ekonomikos priklausomybė nuo eksporto, t. y. kokią šalies BVP dalį sudaro eksportas.

Vieni mokslininkai tyrė funkcinio pajamų pasiskirstymo kitimo poveikį bendrajai paklausai atskirose šalyse, o kiti šalių grupėse ir vertino poveikį

atskiroms paklausos komponentėms: vartojimui, investicijoms ir grynajam eksportui. Atliekant tyrimą atskirose šalyse buvo naudojami laiko eilučių duomenys, o šalių grupėse – paneliniai duomenys. Dauguma mokslininkų, savo tyrimuose tirdami funkcinio pajamų pasiskirstymo kitimo poveikį bendrajai paklausai, pirmiausia nustato, ar vidaus paklausa yra skatinama darbo užmokesčio ar pelno. Ir tik po to tiriama, ar bendroji paklausa yra skatinama darbo užmokesčio ar pelno. Vidaus paklausą sudaro dvi komponentės – vartojimas ir investicijos. Kai prie šių paklausos komponentių yra pridėdama grynasis eksportas, yra gaunama bendroji paklausa. Remiantis mokslininkų gautais tyrimų rezultatais galima teigti, kad tiek vidaus paklausa, tiek bendroji paklausa didžiojoje dalyje šalių yra skatinama darbo užmokesčio (5 lentelė).

5 lentelė

Paklausos režimai

Autoriai	Vidaus paklausa		Bendroji paklausa	
	Darbo užmokesčio skatinama	Pelno skatinama	Darbo užmokesčio skatinama	Pelno skatinama
Bowles, Boyer (1995)	JAV, Jungtinė Karalystė, Prancūzija, Vokietija, Japonija		JAV, Jungtinė Karalystė	Prancūzija, Vokietija, Japonija
Naastepad, Storm (2006)	Jungtinė Karalystė, Prancūzija, Vokietija, Italija, Olandija, Japonija	JAV	Jungtinė Karalystė, Prancūzija, Vokietija, Italija, Olandija	JAV, Japonija

Onaran, Stockhammer, Grafl (2011)		JAV, Jungtinė Karalystė, Prancūzija	
Hartwig (2014)		31 OECD šalis	
Ederer, Stockhammer (2007)	Prancūzija		Prancūzija
Hein, Vogel (2008)		JAV, Jungtinės Karalystės, Austrija, Prancūzija, Vokietija, Olandija	
Carvalho, Rezai (2016)		JAV	
Onaran, Obst (2016)	Vokietija	Anglija, Airija	Vokietija
Van Reenen (2013) Erixon (2008) Eichengreen (2009)		Norvegija, Švedija, Danija	
Álvarez, Uxó, Febrero (2019)	Ispanija	Ispanija	

Šaltinis: sudaryta darbo autorių, remiantis lentelėje nurodytais autoriais.

Bowles ir Boyer (1995) tyrė funkcinio pajamų pasiskirstymo kitimo poveikį bendrajai paklausai šalių grupėse ir taikė įprastinį OLS (angl. *Ordinary least squares*) – ekonometrinio modelio parametrų vertinimo mažiausių kvadratų metodą atskiroms vartojimo, investicijų ir grynojo eksporto lygtims. Mokslininkai tyrė funkcinio pajamų pasiskirstymo kitimo poveikį bendrajai paklausai penkiose OECD šalyse 1961–1987 m.: JAV, Jungtinėje Karalystėje, Prancūzijoje, Vokietijoje ir Japonijoje. Pirmiausia jie ištyrė šalių vidaus sektorius ir nustatė, kad augimas visose penkiose šalyse yra skatinamas darbo užmokesčio. Tačiau kai atsižvelgiama į tarptautinės prekybos sektorių, Prancūzija, Vokietija ir Japonija ekonomikos augimą pasiekė skatinamos pelno, o JAV ir Jungtinė Karalystė – skatinamos darbo užmokesčio.

Naastepad ir Storm (2006) tyrė funkcinio pajamų pasiskirstymo kitimo poveikį bendrajai paklausai šalių grupėse naudodami SVAR (angl. *Structural vector autoregression*) – struktūrinės vektorinės autoregresijos metodą. Jie ištyrė septynias OECD šalis 1960–2000 m.: JAV, Jungtinę Karalystę, Prancūziją, Vokietiją, Italiją, Olandiją ir Japoniją, ir nustatė, kad visų šalių, išskyrus JAV, vidaus paklausos yra skatinamos darbo užmokesčio, o tarptautinės prekybos įtraukimas Japonijos ekonomiką padaro pelno skatinamą. Bendroji paklausa Jungtinėje Karalystėje, Prancūzijoje, Vokietijoje, Italijoje, Olandijoje buvo skatinama darbo užmokesčio.

Onaran ir kt. (2011) tyrė funkcinio pajamų pasiskirstymo kitimo poveikį bendrajai paklausai atskirose šalyse taikydami VAR (angl. *Vector autoregression*) – vektorinės autoregresijos metodą ir, naudodamiesi 1960–2000 m. duomenimis, ištyrė, kad

JAV, Jungtinėje Karalystėje ir Prancūzijoje bendroji paklausa yra skatinama darbo užmokesčio. Hartwig (2014) savo tyrime tyrė funkcinio pajamų pasiskirstymo kitimo poveikį bendrajai paklausai šalių grupėse (31 OECD šalis) 1970–2011 m. laikotarpiu ir nustatė, kad paklausa yra skatinama darbo užmokesčio.

Ederer ir Stockhammer (2007) tyrė funkcinio pajamų pasiskirstymo kitimo poveikį bendrajai paklausai atskiroje šalyje. Jie taikė VAR metodą, atliko ir empirinį tyrimą naudodami Prancūzijos duomenis 1960–2004 m. ir nustatė, kad Prancūzijos vidaus paklausa yra skatinama darbo užmokesčio, bet atviroje ekonomikoje bendroji paklausa tampa skatinama pelno.

Hein ir Vogel (2008) tyrė funkcinio pajamų pasiskirstymo kitimo poveikį bendrajai paklausai šalių grupėse. Taikydami SVAR metodą mokslininkai atliko panašius tyrimus naudodami JAV, Jungtinės Karalystės, Austrijos, Prancūzijos, Vokietijos ir Olandijos duomenis 1960–2005 m. Remiantis jų išvalgomis, šių šalių bendroji paklausa skatinama darbo užmokesčio, nes darbo dalies augimas daro teigiamą poveikį vartojimui ir neigiamą poveikį investicijoms. Carvalho ir Rezai (2016) tyrė funkcinio pajamų pasiskirstymo kitimo poveikį bendrajai paklausai, naudodami TVAR (angl. *Threshold autoregressive*) – ribinės autoregresijos metodą ir remdamiesi JAV duomenimis nustatė, kad bendroji paklausa yra skatinama darbo užmokesčio.

Onaran ir Obst (2016) pateikia įrodymų, kad euro zonos šalyse bendroji paklausa yra skatinama darbo užmokesčio. Tačiau ypač mažos, atviros ekonomikos šalys gali remtis pelno skatinama paklausa dėl bendrosios paklausos ypač svarbaus grynojo eksporto komponento, kadangi Europos šalys daugiau-

sia prekiauja tarpusavyje. Atsirado du skirtingi augimo modeliai: anglų kalbą vartojančios šalys (angl. *Anglophone*) taikė skolos skatinamą augimo modelį, kurį lėmė didėjanti namų ūkių skola, išaugęs vartojimas ir gyvenamųjų namų investicinė plėtra (pvz., Anglija, Airija). Tačiau Vokietija rėmėsi į eksportą orientuotu augimo modeliu, kuriame vidaus paklausa yra silpna, o augimas priklauso nuo eksporto perdiršio. Vokietija šią strategiją ypač agresyviai tęsė, o likus dešimtmečiui iki krizės vidutinis realus darbo užmokestis nustojo augti ir staiga padidėjo darbo užmokesčio neįgybė.

Remiantis atliktais (Van Reenen, 2013; Erixon, 2008; Eichengreen, 2009) funkcinio pajamų pasiskirstymo kitimo poveikio bendrajai paklausai atskirose šalyse tyrimais, galima teigti, kad Skandinavijos šalys (Norvegija, Švedija, Danija) savo šalies ekonomikos augimą skatino pasitelkdamos vidaus paklausą. Augantis darbo užmokestis skatina vartojimą, investicijas ir importą, tačiau dėl išaugusių vidutinių darbo kaštų mažėja pagaminamų prekių konkurencingumas ir dėl to mažėja eksportas.

Álvarez ir kt. (2019) tyrė funkcinio pajamų pasiskirstymo kitimo poveikį bendrajai paklausai naudodami Ispanijos duomenis. Ispanijos vidaus ekonomiką galima apibūdinti kaip darbo užmokesčio skatinamą ekonomiką: darbo užmokesčio dalies sumažėjimas turi neigiamą poveikį BVP augimui. Vidinė devalvacija suprantama kaip vidutinių darbo kaštų sumažinimas. Tai vienas iš būdų pašalinti šalies išorės disbalansą ir atkurti kainų konkurencingumą tarp kitų ES narių. Taip pat vidinė devalvacija padeda atkurti ekonomikos augimą. Devalvacija šalies viduje skatina eksporto augimą.

Vidinis devalvavimas gali būti apibrėžiamas kaip ekonominės politikos priemonių rinkinys, skirtas darbo užmokesčiui ir vidutiniams darbo kaštams sumažinti, kad būtų pasiekta mažesnė infliacija nei tarptautinių konkurentų. Remiantis vidaus devalvacijos logika, nominaliojo darbo užmokesčio sumažėjimas ir mažesnis vidutinių darbo kaštų augimas yra būtini norint pasiekti didesnę kainų konkurencingumą, kuriuo siekiama padidinti grynąjį eksportą. Dėl vidutinių darbo kaštų sumažinimo turėtų sumažėti vidaus produkcijos ir paslaugų kainų infliacija. Vidinis devalvavimas yra kaip priemonė ekonomikos augimui skatinti, tačiau jis turi ir neigiamą pusę: sumažinus vidutinius darbo kaštus sumažėtų privatus vartojimas ir importas. Teigiamas šios ekonominės politikos poveikis teoriškai būtų dviejų kombinuotų derinių rezultatas (Álvarez ir kt., 2019):

1. išaugus kainų konkurencingumui būtų padidintas grynasis eksportas. Jo poveikis būtų stipresnis už darbo užmokesčio dalies mažėjimo neigiamą poveikį vidaus paklausai;

2. padidėjusi įmonių pelno marža paskatintų imones daugiau investuoti, o tai sukurtų daugiau darbo vietų ir taip būtų skatinamas paklausos augimas.

Vykdam šią politiką Ispanijoje buvo padidintas išorinis konkurencingumas, tačiau vidaus paklausa sumažėjo. Dėl to šalies ekonomika 2012–2013 m. pasiekė neigiamus ekonomikos augimo tempus.

Išanalizavus darbo užmokesčio ir kapitalo pasiskirstymo kitimo poveikį vartojimui, investicijoms, eksportui ir importui, galima teigti, kad atlikti tyrimai labiausiai išsivysčiusiose šalyse parodė, jog darbo užmokesčio pajamų dalies mažėjimas tų šalių pajamose galėjo tapti lėtėjančio ekonomikos augimo priežastimi. Didžiojoje dalyje empiriniuose tyrimuose tirtų šalių (Jungtinė Karalystė, Italija, Olandija, Austrija, Norvegija, Švedija, Danija) vidaus ir bendroji paklausa buvo skatinama darbo užmokesčio. Todėl galima teigti, kad daugumos šalių ekonomikos augimas buvo labiau skatinamas vidaus paklausa nei eksportu. Vienas blogiausių pavyzdžių siekiant padidinti ekonomikos augimą yra pastebimas Ispanijoje. Tai buvo siekiama padaryti vidinės devalvacijos būdu – mažinant vidutinius darbo kaštus. Tačiau grynojo eksporto padidėjimas buvo mažesnis nei vidaus paklausos sumažėjimas ir tai turėjo neigiamą poveikį ekonomikos augimui.

Išvados

Išanalizavus pagrindinius empiriniuose tyrimuose įtrauktus bendrosios paklausos komponentes lemiančius veiksnius, galima teigti, kad bendrosios paklausos komponentes lemiantys veiksniai, įtraukti į vartojimo, investicijų eksporto ir importo funkcijas, yra skirtingi. Tyrimuose kiekvieno veiksnio įtraukimas į vartojimo, investicijų, eksporto ir importo funkcijas yra pagrindžiamas ir priklauso nuo empirinio tyrimo tikslo. Pagrindiniai veiksniai, lemiantys vartojimą, beveik visuose empiriniuose tyrimuose yra darbo užmokesčio pajamų dalis ir pelno pajamų dalis. Mokslininkai kaip pagrindinį veiksnį, lemiantį investicijas, pasirinko kapitalo pajamas. Analizuojant eksportą ir importą lemiančius veiksnius galima nurodyti pagrindinius du skirtumus. Vieni autoriai savo tyrimuose atskirai išskiria eksportą ir importą ir juos lemiančius veiksnius, o kiti mokslininkai į bendrosios paklausos lygtį įtraukia grynąjį eksportą. Dažniausiai į eksporto funkciją įtraukiami veiksniai yra likusio pasaulio pajamos ir eksporto kainos, o į importo funkciją dažniausiai įtraukiamos importo kainos ir vidutiniai darbo kaštai.

Atlikus empirinių tyrimų, vertinusių funkcinio pajamų pasiskirstymo kitimo įtaką bendrajai paklausai, analizę, galima teigti, kad pajamų pasiskirstymo kitimo poveikis bendrajai paklausai gali pa-

sireikšti per įvairius tarpusavyje susijusius ekonominius, socialinius bei politinius kanalus, priklausomai nuo bendrosios paklausos komponentų kitimo krypties kintant darbui ir kapitalui tenkančioms naujai sukurto produkto dalims. Daugiausia empirinių tyrimų yra skirti išsivysčiusioms šalims, tačiau šie empiriniai tyrimai vis dar nepakankami. Daugelyje šalių (Jungtinė Karalystė, Italija, Olandija, Austrija, Norvegija, Švedija, Danija) empiriniais tyrimais buvo nustatyta darbo užmokesčio skatinama vidaus ir bendroji paklausa. Ir tik nedidelėje dalyje tirtų šalių (JAV, Anglija) nustatyta, kad kapitalo pajamų dalies didėjimo teigiamas poveikis investicijoms dominavo lyginant su neigiamu poveikiu vartojimui, todėl vidaus paklausa buvo nustatyta pelno skatinama. Kalbant apie ekonomikos augimo kanalus, atliktuose tyrimuose galima išvelgti, kad ekonomikos augimas yra labiau skatinamas vidaus paklausos nei eksporto. Remiantis Ispanijos pavyzdžiu galima teigti, kad vidinės devalvacijos būdas, siekiant padidinti ekonomikos augimą, yra netinkamas. Padidinus grynąjį eksportą, jo teigiamas poveikis buvo silpnesnis už darbo užmokesčio dalies mažėjimo neigiamą poveikį vidaus paklausai, todėl tai turėjo neigiamą poveikį ekonomikos augimui.

Literatūra

- Álvarez, I., Uxó, J., Febrero, E. (2019). Internal devaluation in a wage-led economy: The case of Spain. *Cambridge Journal of Economics*, 43 (2), 335–360.
- Basu, D., Gautham, L. (2019). What is the impact of an exogenous shock to the wage share? VAR results for the US economy, 1973–2018, *Working Paper*, No. 2019–08, University of Massachusetts, Department of Economics, Amherst, MA.
- Bengtsson, E., Stockhammer, E. (2018). Wages, income distribution and economic growth in Scandinavia. Post-Keynesian economics society. *Working paper* 1811. Kingston University.
- Bengtsson, E., Waldenström, D. (2017). *Capital Shares and Income Inequality: Evidence From the Long Run*. London, Centre for Economic Policy Research.
- Bhaduri, A., Marglin, S. (1990). Unemployment and the real wage: The economic basis for contesting political ideologies. *Cambridge Journal of Economics*, 14 (4), 375–393.
- Blecker, R. (2016). Wage-led versus profit-led demand regimes: The long and the short of it. *Review of Keynesian Economics*, 4 (4), 373–390.
- Bowles, S., Boyer, R. (1995). Wages, aggregate demand, and employment in an open economy. *Macroeconomic policy after the conservative era*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Carvalho, L., Rezai, A. (2016). Personal income inequality and aggregate demand. *Cambridge Journal of Economics*, 40 (2), 491–505.
- Ederer, S., Stockhammer, E. (2007). Wages and Aggregate Demand: An Empirical Investigation for France. Cheltenham, U.K. and Northampton, Mass.: Elgar, 119–138.
- Eichengreen, B. (2009). Understanding West German economic growth in the 1950s. *Cliometrica*, 3 (3), 191–219.
- Erixon, L. (2008). The Swedish third way: an assessment of the performance and validity of the Rehn–Meidner model. *Cambridge Journal of Economics*, 32 (3), 367–393.
- Hartwig, J. (2014). Testing the Bhaduri–Marglin model with OECD panel data. *International Review of Applied Economics*, 28 (4), 419–435.
- Hein, E. (2015). Finance-dominated capitalism and re-distribution of income: a Kaleckian perspective. *Cambridge Journal of Economics*, 39 (3), 907–934.
- Hein, E., Vogel, L. (2008). Distribution and Growth Reconsidered: Empirical Results for Six OECD Countries. *Cambridge Journal of Economics*, 32 (3), 479–511.
- Jesus, C. S., Araujo, R. A., Drumond, C. E. (2018). An empirical test of the Post-Keynesian growth model applied to functional income distribution and the growth regime in Brazil. *International Review of Applied Economics*, 32 (4), 428–449.
- Jump, R., Mendieta-Muñoz, I. (2017). Wage led aggregate demand in the United Kingdom. *International Review of Applied Economics*, 31 (5), 565–584.
- Kim, Y. K. (2016). Macroeconomic effects of household debt: An empirical analysis. *Review of Keynesian Economics*. 4 (2), 127–150.
- Lavoie, M. (2017). The origins and evolution of the debate on wage-led and profit-led regimes. *European Journal of Economics and Economic Policies: Intervention*, 14 (2), 200–222.
- Naastepad, W. M., Storm, S. (2006). OECD demand regimes (1960–2000). *Journal of Post Keynesian Economics*, 29 (2), 211–246.
- Obst, T., Onaran, O., Nikolaidi, M. (2017). The effects of income distribution and fiscal policy on growth, investment and budget balance: The case of Europe. *Greenwich Political Economy*, London, UK: GPERC43, Greenwich Political Economy Research Centre.
- Onaran, O., Galanis, G. (2014). Income distribution and growth: A global model. *Environment and Planning A*, 46 (10), 2489–2513.
- Onaran, O., Guschanski, A. (2018). What drives the four decades-long decline in labour’s share of income? *Greenwich Papers in Political Economy*, 19372. University of Greenwich. Greenwich Political Economy Research Centre.
- Onaran, O., Obst, T. (2016). Wage-led growth in the EU15 member-states: The effects of income distribution on growth, investment, trade balance and inflation. *Cambridge Journal of Economics*, 40 (6), 1517–1551.
- Onaran, O., Stockhammer, E., Grafl, L. (2011). Financialisation, income distribution and aggregate de-

- mand in the USA. *Cambridge Journal of Economics*, 35 (4), 637–661.
25. Oyvat, C., Öztunali, O., Elgin, C. (2020). Wage-led versus profit-led demand: A comprehensive empirical analysis. *Metroeconomica*, 71 (3), 458–486.
 26. Palley, T. I. (2017). Wage-vs. Profit-led growth: The role of the distribution of wages in determining regime character. *Cambridge Journal of Economics*, 41 (1), 49–61.
 27. Stockhammer, E. (2017). Determinants of the wage share: A panel analysis of advanced and developing economies. *British Journal of Industrial Relations*, 55 (1), 3–31.
 28. Stockhammer, E., Rabinovich, J., Reddy, N. (2018). Distribution, wealth and demand regimes in historical perspective. USA, UK, France and Germany, 1855-2010. *Working Paper*, 1805, Post-Keynesian Economics Society.
 29. Stockhammer, E., Stehrer, R. (2011). Goodwin or Kalecki in demand? Functional income distribution and aggregate demand in the short run. *Review of Radical Political Economics*, 43 (4), 506–522.
 30. Stockhammer, E., Wildauer, R. (2015). Debt-driven growth? Wealth, distribution and demand in OECD countries. *Cambridge Journal of Economics*, 40 (6), 1609–1634.
 31. Storm, S., Naastepad, C. W. M. (2017). Bhaduri–Marglin meet Kaldor–Marx: Wages, productivity and investment. *Review of Keynesian Economics*, 5 (1), 4–24.
 32. Van Reenen, J. (2013). The UK Productivity and Jobs Puzzle: Does the Answer Lie in Labour Market Flexibility? *Centre for Economic Performance Special Paper No. 31*.
 33. Vaughan-Whitehead, D. (2018). Reducing inequalities in Europe: How industrial relations and labour policies can close the gap. UK, Edward Elgar Publishing.

Statkus, J., Tamašauskienė, Z.

Analysis of the Impact of Changes in the Functional Distribution of Income on Aggregate Demand

Summary

Over the past decades, there have been significant changes in the functional income distribution. The decreasing wage share in national income, the causes and consequences of this phenomenon have become the subject of both research and political debate. Over the past decade, research in the most developed countries has shown that economic growth has been influenced by wage share rather than a profit share. The decline in the wage share in countries' incomes may have been the cause of slowing economic growth or a sluggish post-crisis recovery (Blecker, 2016). The decline in the wage share is one of the key aspects of changes in income change, which also includes an increase in personal income inequality (Hein, 2015). Although much research has been done on changes in the distribution of personal income, the problem of the functional income distribution has not been sufficiently explored.

The concepts of income distribution and functional income distribution seem similar at first glance, but this is not the case. The distribution of income is described as the income earned in a country's economy distributed among the total population. This indicator is usually calculated at the household level (i.e. the total income of all household members is calculated), taking into account the number of household members and their age. Meanwhile, the functional distribution of income is described as the distribution of national income between the two factors of production – labour and capital. This means that income is distributed between employees and capital owners. Theoretically, it is stated that 2/3 of income goes to labour and 1/3 to capital. The impact of changes

in wage and profit shares on aggregate demand is quite complex and depends, among other things, on the country specification, data sources and coverage, the measurement of different variables and the statistical methods used in the surveys. Bhaduri and Marglin (1990) analyzed the impact of changes in the functional distribution of income on consumption, investment, exports, and imports. The essence of the model is that wage share has a dual effect on the economy, at the same time it is business expenditures and the main factor of private household consumption (Storm and Naastepad, 2017). As the effects of changes in the functional distribution of income impact the components of aggregate demand in national income differently, the ultimate impact on aggregate demand is not clear. If the decline in the wage share has a positive effect on aggregate demand, it is considered to be profit-led aggregate demand, if it has a negative effect, demand is wage-led.

In the macroeconomic field, aggregate demand is understood as the total amount of final products and services produced in a country over a period of time that buyers can and want to purchase at a certain price level. Gross demand consists of 4 components: consumption, investment, exports and imports. This is the demand for the country's gross domestic product (Basu and Gautham, 2019). By way of analysis, the main determinants of aggregate demand included in the researches can be identified. The most frequently included factors in the investment function are income, wage, profit, less frequently used factors are inequality of personal income and marginal propensity of employees to consume. In

investment functions, the main factors are income, profit and wage income. Factors such as capacity utilization and business expectations are less frequently included in investment functions. The rest of the world's income and export prices are usually included factors in the export function. However, less frequently included factors in the export function are housing assets. On the other hand, import prices and unit labor costs are the most commonly influenced factors in the import function. Less commonly used factors in the import function are investment costs.

Based on the Bhaduri and Marglin model, a number of studies have been conducted to assess the impact on consumption, investment, import, export and to determine whether the economy is wage-led or profit-led (Naastepad and Storm, 2006; Hein and Vogel, 2008; Stockhammer and Ederer, 2007; Stockhammer and Stehrer, 2011; Onaran and Galanis, 2014). In their research, the authors make a clear distinction in which countries aggregate demand is profit-led and which is wage-led. In empirical studies, economic growth is stimulated either by exports

or domestic demand. In the post-war period, most studies found wage-led domestic demand in almost all countries, but net exports can turn a particular economy into a profit-led one. Some researchers have studied the impact of changes in the functional income distribution on aggregate demand in individual countries, while others in groups of countries. In most of the countries (UK, Italy, Netherlands, Austria, Norway, Sweden, Denmark) analyzed in the empirical studies, domestic and aggregate demand was wage-led. Also, economic growth in most countries was driven more by domestic demand than by export. One of the worst examples of increasing economic growth is noticeable in Spain. The aim was to do this through internal devaluation – by reducing unit labor costs. However, the increase in net exports was smaller than the decrease in domestic demand, which had a negative impact on economic growth.

Keywords: functional income distribution, consumption, investment, exports, imports, aggregate demand.